

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії,
права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ
VII Міжнародної наукової конференції

27–28 листопада 2025 р.

Суми – 2025

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол № 5 від 23 грудня 2025 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Оліцький В. О., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (*голова*);

Жуков О. В., кандидат історичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Король В. М., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Кудінов Д. В., доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Михтуненко В. В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Тарабан Ю. В., доктор філософії у галузі освіти/педагогіки, старший викладач кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Ціватий В. Г., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Чижов О. І., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

I-90 Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації : матеріали VII Міжнародної наукової конференції (Суми, 27–28 листопада 2025 р.) / ред. колегія : В. О. Оліцький, О. В. Жуков, В. М. Король та ін. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2025. – 370 с.

Збірник містить доповіді та повідомлення учасників VII Міжнародної наукової конференції «Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації». Розрахований на викладачів вищих і середніх навчальних закладів, науковців, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться історією.

УДК 908:005.745](477.52)(06)

© Колектив авторів, 2025

© Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка, 2025

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ УКРАЇНИ

Бондарчук Петро Миколайович

ВІДРОДЖЕННЯ УАПЦ (1989-1991): ДЕКОЛОНІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР 13

Васильєв Станіслав Валерійович

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО АКТА У СУЧАСНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ
КОДЕКСІ УСРР 1927 р. 16

Власенко Валерій Миколайович

ВАСИЛЬ АНДРІЄВСЬКИЙ: ПЕРШІ КРОКИ НА ЛІТЕРАТУРНІЙ
НИВІ (ЧАСОПИС «МАЯК», 1913-1914 рр.) 20

Корост Ігор Іванович

ПІДСУМКИ АРХЕОЛОГІЧНИХ РОЗВІДОК, ПРОВЕДЕНИХ
Г. Т. КОВПАНЕНКО НА ТЕРИТОРІЇ БІЛЬСЬКОГО ГОРОДИЩА
І ЙОГО ОКОЛУ В 1950-ті РОКИ ХХ ст. 24

Костючок Петро Леонтійович

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ НА ГУЦУЛЬЩИНІ У 1920-х рр. 31

Левченко Аліна Віталіївна

ГОЛОДОМОР ОЧИМА ЗАХІДНИХ ЖУРНАЛІСТІВ,
ДИПЛОМАТІВ ТА ЕМІГРАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ:
МІЖ ПРОПАГАНДОЮ ТА ПРАВДОЮ 34

Оліцький В'ячеслав Олександрович

ВІДНОВЛЕННЯ УСТАВНОЇ ТРАДИЦІЇ ЧЕРНЕЧОЇ ГРОМАДИ
РІЗДВА БОГОРОДИЦІ ГЛИНСЬКОЇ ПУСТИНІ У СЕРЕДИНІ ХХ ст. 37

Осадчий Євген Миколайович, Коротя Олексій Володимирович

МОНІТОРИНГ АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК
ПІД ЧАС ЇХ ПАСПОРТИЗАЦІЇ 41

Тарабара Олег Миколайович

ВІЙСЬКОВІ ДІЇ НА ТЕРИТОРІЇ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ,
ЛИСТОПАД 1918 р. – ЛЮТИЙ 1919 р. 45

Тишкевич Сергій Сергійович УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ЧЕХІЇ	51
Токаленко Павло Олегович ТЕРОРИЗМ В РОКИ ПЕРШОЇ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ (1905-1907)	53
Шуть Тетяна Іванівна РЕЛІГІЙНІ ПУБЛІЧНІ ЗАХОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОПАГАНДИ НІМЕЦЬКОГО ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ	57
Щербанюк Павло Володимирович ВОЛИНСЬКА ГУБЕРНІЯ НА ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	60
Яшин Владислав Олегович КНИГООБМІН І ПІДТРИМКА ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД РЕКТОРСТВА АРХІЄПІСКОПА ВАСИЛЯ (БОГДАШЕВСЬКОГО) У КИЇВСЬКІЙ ДУХОВНІЙ АКАДЕМІЇ	63
<u>ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО</u>	
Баглай Анатолій Володимирович АРХАНГЕЛО-МИХАЙЛІВСЬКА ЦЕРКВА СЕЛА РАДОМЛЯ	67
Гадинко Олександр Олександрович МІСТО СТОРОЖИНЕЦЬ: СИНАГОГИ ЯК СИМВОЛИ ЄВРЕЙСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ ТА КУЛЬТУРИ (НАЙДАВНІШИЙ ПЕРІОД: КІНЕЦЬ ХVІІІ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТЬ)	76
Докашенко Галина Петрівна КРАЄЗНАВЧІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ НАУКИ І ТЕХНІКИ	79
Дьякова Олена Василівна МЕЦЕНАТСТВО ЛЕОПОЛЬДА КЬОНІГА	82
Іванова Віра Олексіївна ВІЗНИЦЬКИЙ ПРОМИСЕЛ У СУМАХ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	86

Кибенко-Шкрюба Тетяна Петрівна, Шкрюба Юлія Юріївна СЕЛО ТУЧНЕ: ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ	91
Король Віталій Миколайович ПИТАННЯ СІЛЬСЬКОЇ ЕЛЕКТРИФІКАЦІЇ НА СТОРІНКАХ ОБЛАСНОЇ ПРЕСИ СУМЩИНИ У ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ (1945-1955 рр.)	99
Кудінов Дмитро Валерійович ОРГАНІЗАЦІЯ ДОПОМОГИ ПОЛЬСЬКИМ БІЖЕНЦЯМ У СУМАХ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	103
Куш Ярослав Миколайович «ЗНАЧКІСТИ» СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ (1925-1941 рр.)	112
Лебедєва Аліна Володимирівна РУКОПИС ПЕТРА СОКОЛОВА – ОРИГІНАЛЬНА ПАМ'ЯТКА З ФОНДОВОГО ЗІБРАННЯ СУМСЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	116
Макеєва Анастасія Олексіївна, Кириченко Олена Миколаївна РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ STEM-ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	123
Охріменко Микола Леонідович ІВАНІВСЬКА ЦУКРОВАРНЯ СУМСЬКОГО ПОВІТУ – ПЕРШИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ	126
Романько Олексій Валерійович ВИДАННЯ «МІСТО МОЄ, ТИ ДЛЯ МЕНЕ ЄДИНЕ» ЯК ДЖЕРЕЛО КРАЄЗНАВЧИХ ЗНАНЬ З ІСТОРІЇ СЛОВ'ЯНСЬКА	132
Скрипка Дарина Василівна СТРАТА КОЗАКІВ В ЛЕБЕДИНІ	136

ГЛОБАЛЬНА ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ СТУДІЇ

Бессонова Марина Миколаївна

АНТИАМЕРИКАНІЗМ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ТЕОРІЙ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

140

Бузаров Андрій Ігоревич

УКРАЇНА В НОВІЙ СИСТЕМІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ
БЕЗПЕКИ: ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА
СТРАТЕГІЧНУ СУБ'ЄКТНІСТЬ ДЕРЖАВИ

143

Вакал Роман Ігорович

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСТІЙНОГО
ПРЕДСТАВНИЦТВА УРЯДУ УСРР ПРИ УРЯДІ СРСР
В 1920-х – 1930-х рр.

147

Горобець Ігор Володимирович, Сорока Олег Вікторович

УСУНЕННЯ ТАЛІБІВ ВІД ВЛАДИ.
ОПЕРАЦІЯ «НЕСКОРЕНА СВОБОДА»

151

Дегтярьов Вадим Анатолійович

ПРОМОВА М. ТЕТЧЕР У БРЮГГЕ (1988)
ЯК ПОВОРОТНИЙ МОМЕНТ У СТАНОВЛЕННІ
СУЧАСНОГО БРИТАНСЬКОГО ЄВРОСКЕПТИЦИЗМУ

156

Захарченко Олексій Анатолійович

ДІАСПОРА В ДІЇ: ЯК СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ
ПІДТРИМУЄ УКРАЇНУ В КРИЗОВІ ЧАСИ

159

Кулібаба Олександр Олександрович

ГРУЗІЯ МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ ТА МОСКВОЮ:
ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ

162

Луценко Назарій Володимирович

КУЛЬТУРА ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПІДҐРУНТЯ
ТРАНСАТЛАНТИЧНОЇ БЛИЗЬКОСТІ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
У ПЕРІОД ПЕРШОЇ КАДЕНЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА

166

Масловський Костянтин Едуардович

СФЕРИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ
СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ В ІЗРАЇЛІ

170

Бессонова Марина Миколаївна

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин,
факультету права та міжнародних відносин,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка*

АНТИАМЕРИКАНІЗМ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЙ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Перша чверть ХХІ ст. мала низку локальних та регіональних конфліктів, які несли у собі небезпеку переростання у глобальний конфлікт. Першою такою подією можна назвати терористичні атаки на США 11 вересня 2001 р., що викликало реакцію США у вигляді розгортання боротьби з тероризмом та вторгнення в Афганістан, потім в Ірак. Останніми подіями, які ще не завершені станом на кінець 2025 р., є російсько-українська війна та війна на Близькому Сході. Попри різні причини та динаміку розвитку, спільним для російсько-української війни та чергової активної фази кризи на Близькому Сході є залучення США до цих конфліктів. Пряма або опосередкована участь США має своїм наслідком пожвавлення дискусій щодо місця та ролі цієї держави у сучасних міжнародних відносинах не тільки серед практиків, експертного середовища та науковців, а й відображається у громадській думці як на національному, так і глобальному рівнях.

Одним з вимірів ставлення до США та оцінювання їх ролі у міжнародних відносинах є гостра критика політики цієї держави, її уряду, політичної системи тощо, що узагальнено називають таким феноменом як «антиамериканізм». Антиамериканізм є багатовимірним явищем, оскільки має політичні, економічні, культурні, ідеологічні та ідентичнісні виміри. Цей феномен вже досліджувався дослідниками-представниками політології, історії, соціології, психології тощо. Так, класиками у вивченні антиамериканізму є американські автори П. Катценштайн та Р. Кеохайн, П. Холландер, М. Фрідмен, канадські дослідники Дж. Гренетштайн та К. Носсал, австралійський науковець Б. О'Коннор тощо. Втім, роль США у світі, та особливо конфронтаційна риторика чинного президента США Д. Трампа, формує нові запити на продовження вивчення цього явища.

Ця публікація має за мету окреслити у загальних рисах присутність «антиамериканізму» у різних теоретичних концепціях, які пояснюють міжнародні відносини. Антиамериканізм не є окремим предметом, який досліджується виключно в рамках однієї конкретної теорії міжнародних відносин. Натомість, це явище може бути пояснене та проаналізоване з позицій кількох ключових теоретичних підходів. Так, серед основних теорій, в контексті яких можна найчастіше зустріти критику та/чи негативне ставлення до США, можна назвати неореалізм, неомарксизм, конструктивізм та лібералізм.

Так, в контексті теорії політичного неореалізму, основою якого вважається концепція балансу сил, антиамериканізм може розглядатися як передбачуваний ефект гегемонії США. Як єдина наддержава після Холодної війни, Сполучені Штати становлять загрозу для суверенітету та інтересів інших держав. Тож, згідно з теорією балансу сил, домінування однієї держави (гегемона) природним чином призводить до спроб інших держав збалансувати цю владу. Таким чином, можна вважати що політика балансування проявляється в антиамериканських діях чи риториці інших гравців на міжнародній арені, коли інші держави, аби стримати гегемона, формують політичні коаліції проти США, критикують їхню зовнішню політику, а також намагаються обмежити їхній вплив у міжнародних інституціях (наприклад, голосування проти США на Генеральній асамблеї ООН для обмеження легітимності односторонніх дій, таких як війна в Іраку 2003 р.). Відповідно до інтерпретацій Кеннета Волца, міжнародна система, де існує єдина наддержава, природно породжує опір, оскільки інші держави прагнуть збалансувати цю владу для забезпечення власної безпеки та суверенітету [4, с. 618].

Неомарксизм характеризується критичними підходами щодо глобальної економічної нерівності та домінування, і саме у такому контексті конструюється ставлення до США, яка є країною «ядра», яка експлуатує країни «периферії» (відповідно до теорії світових систем І. Валлерстайна [3]). Таким чином, негативне ставлення та критика США розглядається як протест або відсіч проти глобалізації та імперіалізму, де Сполучені Штати є головним бенефіціаром і рушієм експансії світового капіталізму. Пол Холландер охарактеризував такий антиамериканізм як «антикапіталізм» [2, с. 444]. Цей тип антиамериканізму спрямований на зовнішню економічну політику США, їхню роль у міжнародних фінансових інституціях та сприяння нерегульованим ринкам, які посилюють бідність та соціальну нерівність у світі.

Конструктивізм як підхід у вивченні міжнародних відносин фокусується на ролі ідей, ідентичності та соціально сконструйованих норм. Цей підхід пропонує одне з найглибших пояснень екзистенційного або культурного антиамериканізму. Антиамериканізм виникає на ґрунті конфлікту ідентичностей та цінностей. США часто виступають як «Інший» або «анти-світ» щодо традиційних, національних або релігійних ідентичностей інших народів. У такому контексті найбільш виразним є негативне ставлення до США з боку суспільств ісламського світу. Це проявляється у критиці американської культури, цінностей (індивідуалізму, матеріалізму), суспільних інститутів та способу життя, які сприймаються як загроза місцевій культурі та самобутності. Втім, можна зустріти негативне ставлення до США у такому ключі не тільки у представників ісламу. Після короткого «медового місяця» у відносинах США (у 1990-х рр.) росія упродовж першої чверті XXI ст. стала одним з найбільш виразних критиків США, які почали відігравати роль конституюючого «Іншого». Америка не виправдала сподівань росіян; реформи в російській державі так і не побудували в ній розвинуту економіку американського зразка; Америка не рахується з росією; використовує подвійні стандарти – все це сприяло формуванню «російського ресентименту» – почуттю ворожості до США, які вважаються причиною всіх невдач, відчуття безсилля, заздрості тощо [1, с. 315]. Сприйняття дій США як «аморальних» або «лицемірних» підсилює цей емоційний та нормативний негативізм.

Хоча лібералізм зазвичай фокусується на співпраці та інституціях, він також містить опосередковану критику США, яку можна розглядати в контексті антиамериканізму. Представники ліберальної політичної думки розглядають антиамериканізм як наслідок односторонньої зовнішньої політики США. Це пов'язано з тим, що коли США ігнорують міжнародні інституції (ООН, договори) та діють одноосібно (часи адміністрації Дж. Буша-молодшого та Д. Трампа), це підриває легітимність їхніх дій і породжує недовіру та обурення серед союзників і партнерів. Це призводить до зменшення «м'якої сили» США та ускладнює міжнародну співпрацю, оскільки інші держави не бажають підтримувати дії, які вони вважають нелегітимними.

Таким чином, антиамериканізм є багатовимірним і структурно зумовленим феноменом, який у теорії міжнародних відносин пояснюється різними ключовими концепціями по-різному. Неореалізм трактує його як раціональну політику балансування проти гегемонії США; неомарксизм – як протест проти глобального економічного домінування та імперіалізму; конструктивізм – як конфлікт

ідентичностей та цінностей, де США виступають «Іншим»; лібералізм – як наслідок односторонньої зовнішньої політики США, що підриває легітимність їхнього лідерства та послаблює міжнародні інституції.

Джерела та література

1. Бессонова М.М. Антиамериканська риторика у російських наративах російсько-української війни. *Wojna Rosji z Ukrainą i Zachodem: Prace Monograficzne / Redakcja naukowa S.Wasiuta, T.Wójtowicz. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, 2024. (560 с.) С.299-319.
2. Hollander P. *Anti-Americanism: Irrational and Rational*. London: Transaction Publishers, 1995. 515 p.
3. Wallerstein I. *World-systems analysis: an introduction*. Durham; London: Duke University Press, 2004. 109 p.
4. Waltz K.N. The Origins of War in Neorealist Theory. *Journal of Interdisciplinary History*. 1988. Vol.18. P. 615–628.

Бузаров Андрій Ігоревич

кандидат філософських наук, докторант,
Інститут політичних і етнонаціональних
досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

УКРАЇНА В НОВІЙ СИСТЕМІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА СТРАТЕГІЧНУ СУБ'ЄКТНІСТЬ ДЕРЖАВИ

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України стала каталізатором якісних змін у євроатлантичній системі безпеки, виявивши вразливість чинного механізму стримування та колективної відповіді на гібридні й конвенційні загрози. Цей конфлікт не лише активізував переосмислення стратегій на рівні НАТО та ЄС, а й стимулював перегляд традиційної політики нейтралітету, переорієнтацію енергетичних стратегій та посилення регіональних альянсів. У таких умовах Україна постає не лише як об'єкт підтримки, але як повноцінний суб'єкт нового безпекового порядку, який формується на руїнах старої архітектури. Аналіз цих процесів дозволяє окреслити довгострокові тенденції трансформації міжнародної системи та ролі України в ній.

Варто погодитися з думкою експертів, що одним із ключових аргументів на користь підтримки України став збіг низки критичних загроз, зокрема — розгортання повномасштабної війни в центрі

Наукове видання

**ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ:
ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ**

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародної наукової конференції

27–28 листопада 2025 р., м. Суми

Матеріали подані в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, власних імен, географічних назв, посилань на джерела тощо. Редколегія може не поділяти погляди авторів публікацій.

Підп. до друку 23.12.2025 р.

Формат 60x84/16. Гарнітура Arial.

Ум. друк. арк. 15,02. Ум. фарб.-відб. 15,02. Обл.-вид. арк. 13,66.

Видавець і виготовлювач:

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.
Тел.: (0542) 68-59-02.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 231 від 02.11.2000 р.